

Termer för matematikundervisning

SVENSKA – ROMANI CHIB KELDERASCH

Skolverket

Materialet är framtaget i samarbete mellan Skolverket och Nationellt Centrum för Matematikutbildning, NCM.

Jonny G Ivanovitch och Sixten Columbus har varit involverade i översättningen.

Grafisk form: AB Typoform.

Skolverket 2021.

Innehåll

Aritmetik

Tal och talsorter	4
Aritmetik	5
Addition och subtraktion	6
Multiplikation	7
Division	8
Bråk	9
Procent	10
Pengar	11

Algebra

Algebra	12
Koordinatsystem och funktioner	13

Statistik

Statistik	14
Diagram	15

Sannolikhet

Sannolikhet	16
Kombinatorik	17

Geometri

Skala och avbildning	18
Mätning	19
Tid	20
Geometri	21
Geometri: polygoner	22
Geometri: vinklar & trianglar	23
Geometri: cirklar	24
Geometri: kroppar	25

Problemlösning

Problemlösning	26
----------------------	----

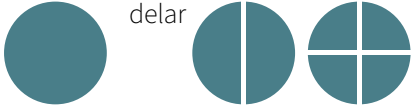
Matematiska verktyg

Matematiska redskap	27
Programmering	28

Termer för matematikundervisning

Tal och talsorter		
tal	numero	
nummer	numeria	t.ex. könummer, telefonnummer
ordningstal	ordinako numero	första, andra, tredje ...
siffra	šifra	en symbol som används för att representera tal 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9
romerska siffror	romanisko šifri	I, II, III, IV, V, VI, VII, VIII, IX, X, L, C, D, M
naturliga tal	naturalnio numeria	(0), 1, 2, 3, 4 ...
rationella tal	rationalnio numeria	alla tal som kan skrivas i bråkform
reella tal	čače numeria	alla tal på den kontinuerliga tallinjen, inklusive irrationella tal som π och $\sqrt{2}$
hela tal, heltal	antrego numeria	1, 2, 3, 4 ...
positiva tal	positivno numeria	
negativa tal	negativno numeria	
tal i bråkform	fractionuri	t.ex. $\frac{1}{2}$ och $\frac{7}{12}$
positionssystemet	posicionako systemo	en siffras platsvärde är det värde den får av sin position, t.ex. ental eller tiotal
platsvärde	thanesko valoro	
ental	jekhale	385
tiotal	dešale	385
hundredental	šelenge	385
tusental	mijenge	2 385
decimantal	decimaloske numeria	t.ex. 0,5 och 56,83
decimalkomma	decimalosko punkto	decimaler avskiljs med ett kommatecken: 56, 83
tiondelar	dešale kotora	56, 83
hundredelar	šelenge kotora	56, 83
jämna tal	liso numeria, hulade numeria	2, 4, 6, 8 ...
udda tal	impario numeria, čuda numeria	1, 3, 5, 7 ...
primtal	primoske numeria	tal som är delbara endast med sig själva och 1
tiokamrater	dešale vortača	1 + 9; 2 + 8; 3 + 7; 4 + 6; 5 + 5
ett godtyckligt tal	jekh lašo numero	ett godtyckligt tal är ett tal vilket som helst
kvadratrot	kvadratroski vina	$\sqrt{4} = 2$ eftersom $2 \cdot 2 = 4$

Termer för matematikundervisning

Aritmetik		
aritmetik	aritimetika	räkning med tal och de fyra räknesätten
räkna ut	ker šoto	finna en lösning
uppräknig	djinimos	en, två, tre ...
nedräknig	djinimos tele	tio, nio, åtta, sju, sex, fem, fyra, tre, två, ett
beräkna	calculisar	få fram ett numeriskt svar
uppställning	algoritmo, todino opre	använda en given algoritm för beräkning
antal	sodi	hur många
stycken	sodi kotora anda variso	t.ex. hur många bollar? Svar: 5 stycken
andel	partia	hur stor del av helheten
helhet	antrego	helhet delar
delar	kotora	
avrundning	redondo, pašares	att ange ett tal med mindre noggrannhet
avrunda uppåt	redondis opre, pašares opre	tal som slutar på 5, 6, 7, 8 eller 9 avrundas uppåt
avrunda neråt	rendondis tele, pašares tele	tal som slutar på 1, 2, 3 eller 4 avrundas nedåt
ungefär	pašti	t.ex. talet π är ungefär 3, 14
ungefär lika med	pašti sa jekh	$\pi \approx 3, 14$
rimlig	razono, malado	när något är troligt
uppskattning	kadia variso	en kvalificerad gissning
överslagsräknig	jekh gičimasko šoto	en beräkning som ger ett ungefärligt svar
likhet	jekh fialo	t.ex. $10 = 5 + 5$ och $2 + 3 = 3 + 2$
likhetstecken	jekh fialimasko semno	=
större än	mai but sar	$80 > 75$
mindre än	mai čira sar	$75 < 80$
inte lika med	naj sa jekh fialo	$\neq$
prioriteringsregler	priorimaske regli	anger i vilken ordning operationer utförs
parentes	parantesa	$(24 + 3) \cdot 12$
klammer	ramka	{...}
kommutativa lagen	komutatciako zakono	t.ex. $2 + 3 = 3 + 2$ och $2 \cdot 3 = 3 \cdot 2$
distributiva lagen	distributivno zakono	t.ex. $4(10 + 9) = 4 \cdot 10 + 4 \cdot 9$

Termer för matematikundervisning

Addition och subtraktion		
addition	additiona	plustecken $5 + 3 = 8$
term	termo	
summa	suma	
plustecken	plus semno	
addera	te thos ande jekh than	addera 5 och 3
plus	plus	5 plus 3
lägga till, lägga ihop	thos opral, thos ande jekh than	
sammanlagt	ketane	när alla termer har adderats
tillsammans	ande jekh than	
båda	le duj	två stycken
ytterligare	mai but	lägga till mer
öka	vazdimos, butiares	göra större, göra så att det blir fler
subtraktion	subtractiona	minustecken $8 - 3 = 5$
term	termo	
differens, skillnad	differencia	
minustecken	minus semno	
subtrahera	te subtractis	8 subtraherat med 3 är 5 subtrahera 3 från 8 så får du 5
minus	minus	8 minus 3 är like med 5
jämför	comparisar	jämför 8 och 3, skillnaden är 5
ta bort, dra ifrån	le tele, čirde tele	ta bort 3 från 8 så får du 5 kvar
minska	xantsares	göra mindre, göra så att det blir färre
fattas, saknas	mankil, trubul	
växla	paruves	växling av talsorter vid beräkning, t.ex. växla tiotal till ental, eller ental till tiondelar
uppställning i en algoritm	todino ando algoritmo	$\begin{array}{r} 1 \\ 257 \\ + 328 \\ \hline 585 \end{array}$ $\begin{array}{r} 10 \\ 257 \\ - 128 \\ \hline 129 \end{array}$
minnessiffra	memoriaki šifra	

Termer för matematikundervisning

Multiplikation		
multiplikation	multiplicationa	$5 \cdot 3 = 15$
faktor	factoro	
produkt	producto	
gångertecken	multiplicationako semno	• eller * eller ×
multiplikator	multiplikatoro	$5 \cdot 3 \text{ cm} = 15$ 5 är multiplikator
multiplikand	multiplikatori	$5 \cdot 3 \text{ cm} = 15$ 3 cm är multiplikand
multiplitera	te multiplis, te butiares	5 multiplicerat med 3 är lika med 15
gång	datsi, sodi datsi	5 gånger 3 är lika med 15
dubblera	doublo	multiplitera med 2
trefaldiga	multiplisar trivar 3	multiplitera med 3
multipel	multiplo	15 är en multipel av 3 och 15 är en multipel av 5
multiplikationstabell	multiplicationako diagramo	multiplar av ett visst tal
upprepad addition	repeticia additionaki	$5 \cdot 3 = 5 + 5 + 5$
uppställning i en algoritm	opre todino ande jekh algoritmo	$\begin{array}{r} 13 \\ \cdot 8 \quad 2 \\ \hline 104 \end{array}$ ← minnessiffra
minnessiffra	memoriaki šifra	

Termer för matematikundervisning

Division		
division	divisiona	$\frac{18}{2} = 9$ $\frac{\text{täljare}}{\text{nämnare}} = \text{kvot}$ $18/2 = 9$
täljare, dividend	dividendo	
nämnare, divisor	divisoro	
kvot	kvoto	
divisionstecken	divisionako semno	– eller / eller ÷ eller :
kvot	kvoto	kvoten anger det proportionella förhållandet mellan täljare och nämnare (kallas även ratio)
dela med	hulaves pe	18 delat med 2 är lika med 9
dela i	hulaves ande	18 delat i 2 är lika med 9
delningsdivision, dela lika	hulajimaski divisiona, hulav pa dopaš	18 delat i 2 lika delar 18 genom 2 är lika med 9
innehållsdivision	andral divisiona	hur många gånger går 2 i 18?
rest	ašel	$23/2 = 11$ rest 1
delbar	hulajimasko	18 är delbart med 2, 3 och 9 23 är inte delbart med 2
största gemensamma delare (SGM)	o mai baro ketanimasko hulajimos (GCD)	9 är största gemensamma delare till 18 och 27, kallas även största gemensamma faktor
faktorisera	faktorisar	dela upp i faktorer: $18 = 2 \cdot 9$
primtalsuppdelning	primosko numerosko hulajimos	dela upp i primtalsfaktorer: $18 = 2 \cdot 3 \cdot 3$
kort division	skurto divisiona	$\frac{1}{2} \overline{)78} = 39$
liggande stolen	lungo divisiona	$\begin{array}{r} 53,5 \\ 856,0 \overline{)16} \\ -80 \\ \hline 56 \\ -48 \\ \hline 80 \\ -80 \\ \hline 0 \end{array}$

Termer för matematikundervisning

Bråk		
bråk	frakcionona	
täljare	opraluno	bråkstreck $\rightarrow$ $\frac{4}{5}$ $\frac{\text{täljare}}{\text{nämnare}}$
nämnare	teluno	
bråkstreck	frakcionaki raj	
del av helhet	kothor anda sa	en del av cirkeln är färglagd:
del av antal	kothor anda variso	4 är en tredjedel av 12
kvot	kvoto	kvoten anger det proportionella förhållandet mellan täljare och nämnare (kallas även ratio)
stambråk	unitaki frakcionona	bråk med 1 i täljaren, t.ex. $\frac{1}{4}, \frac{1}{8}, \frac{1}{2}$
hel	antrego	$1 = \frac{1}{1}$
halv	dopaš	$\frac{1}{2}$
tredjedelar	trin kothora	$\frac{1}{3}, \frac{2}{3}, \frac{3}{3}$
fjärdedelar	štar kothora	$\frac{1}{4}, \frac{2}{4}, \frac{3}{4}, \frac{4}{4}$
kvart = fjärdedel	furtari	$\frac{1}{4}$
två åttondelar	duj anda oxhto	$\frac{2}{8}$
likvärdiga bråk	jekhfialo frakcionona	bråk som uttrycker samma kvot: $\frac{2}{4} = \frac{4}{8} = \frac{1}{2}$
liknämninga bråk	sa jekh frakcionona	bråk med samma nämnare: $\frac{2}{8}, \frac{4}{8}, \frac{7}{8}$
minsta gemensamma nämnare (MGN)	mai čigno ketane teluno (MKT)	$\frac{5}{2} + \frac{1}{3}$ minsta gemensamma nämnaren är 6
blandad form	hamime forma	heltalsdelen skrivs separat: $\frac{12}{7} = 1\frac{5}{7}$
förkorta	skurtiar	dividera täljare och nämnare med samma tal $\frac{15}{18} = \frac{15/3}{18/3} = \frac{5}{6}$
förlänga	lundjar	multiplitera täljare och nämnare med samma tal $\frac{5}{6} = \frac{5 \cdot 3}{6 \cdot 3} = \frac{15}{18}$
förenkla	vušurisar	förkorta bråket så mycket som möjligt
multiplikativ invers, invertera	multiplikativno inverso, inverti	$\frac{5}{2}$ är invers till $\frac{2}{5}$ när vi inverterar $\frac{1}{2}$ får vi $\frac{2}{1}$

Termer för matematikundervisning

Procent		
procent = hundradel	procento = jekh anda šel	per hundra, hundradelar, %
en hundradel	jekh anda šel	$\frac{1}{100} = 0,01$
decimalform och procentform	decimalosko numero thaj procentoski forma	0,3 = 30 % 0,75 = 75 %
promille	promillo	per tusen, tusendelar, ‰
ppm (parts per million)	ppm (kothora anda mija)	miljondelar: 0,000001
procentsats	procento	
procentenhet	procentosko kothor	
procentuell förändring	procentosko parujimos	exempel: om priser ökar från 500 till 600 kronor sker en procentuell förändring med 20 %: $\frac{\text{delen}}{\text{det hela}} = \frac{100}{500} = 0,20 = 20 \%$
förändringsfaktor	parujimasko factoro	ökning med 20 % ger förändringsfaktor 1,20 minskning med 20 % ger förändringsfaktor 0,80 gammalt värde · förändringsfaktor = nytt värde
ökning	vazdimos, butsarismos	en ökning är när det blir mer
minskning	xantsarimos	en minskning är när det blir mindre
andel	kothor, partia	
hälften av det hela	dopaš anda sa	exempel: hälften av 100 är 50 beräknas med multiplikation: $\frac{1}{2} \cdot 100 = 50$
procentuell fördelning	procentosko hulajipe	hur helheten är distribuerad, summeras alltid till 100 %
bruttopris	grossistosko precio	pris utan avdrag
nettopris	ultimo čena/precio	pris efter avdrag
ränta	intereso	pengar som betalas till den som lånar ut pengar, räknas oftast i procent
räntesats	sodi interesu	räntesatsen uttrycker storleken på räntan, anges oftast i procent

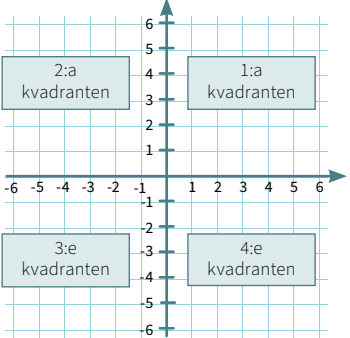
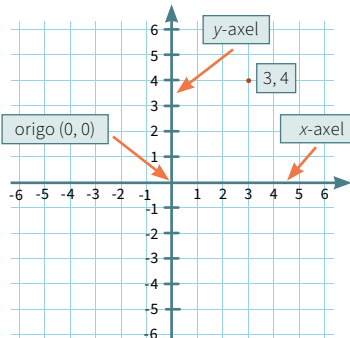
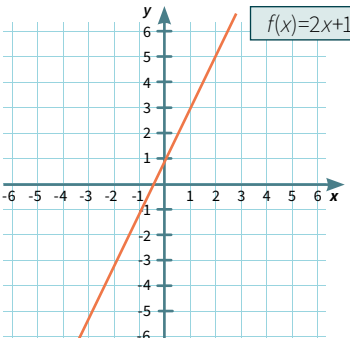
Termer för matematikundervisning

Pengar		
pengar	love	
enkrona	jekh krono	
tjuga	bišengi	
sedel	hertijake love	
mynt	palianči	
växel	xurde	
kontant	cash	
betala	pučín	
bankkort, kreditkort	bankoski kartcia, kreditoski kartcia	
bankkonto	konto bankosko	
debitera	les pučín	
avgift	pučín	
låna	vunžile	
skuld	mangimos	
spara	čides/garaves	
handla	te čines	
köpa	te čines	
sälja	bičines	
belopp	tcena	
kvitto	kvitencia	
få tillbaka	les palpale	
pris	precio	
rea, realisation	realisatcia	
rabatt	disconto	
extrapris	specialnio precio	
cirkapris	precio paše	
billig	lezni	billig, billigare, billigast
dyr	kuči	dyr, dyrare, dyrast
avrundning	redondimos	
överslagsräkning	paše šotomos	
öre, öresutjämning	eria, erongo vortomos	

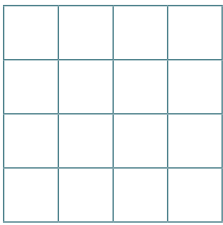
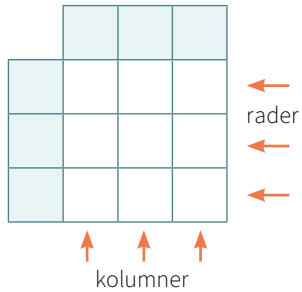
Termer för matematikundervisning

Algebra		
obekant/okänt tal	bi prinžardo numero	ett tal vars värde inte är känt
godtyckligt tal	fersavo numero	ett tal vilket som helst
variabel	variablo	ett tal vars värde kan variera
konstant	konstanto	ett (ibland okänt) tal som inte varierar
parameter	parametero	en variabel som betraktas som konstant just nu
uttryck	expressiona	
numeriskt uttryck	numeroski expressiona	t.ex. $5 + 3$
variabeluttryck, algebraiskt uttryck	parujimaski expressiona	t.ex. $5x + 3$ och $a^2 + b^2$
polynom	polynomialnio	t.ex. $x^2 + 3x + 7$ och $5x^3 + 3x^2 + 7x - 1$
formel	formula	en likhet som beskriver ett samband, t.ex. formeln för rektangelns area: $A = b \cdot h$
ekvation	ekvaciona	en likhet som kan innehålla en eller flera obekanta tal: $5x + 3 = 23$ och $a^2 + b^2 = 25$
vänsterled (VL), högerled (HL)	stingo (ST) čačo vas (ČV)	uttrycken på ömse sidor om likhetstecknet
lösning, rot	soluciono, vina	det tal som gör ekvationen till ett sant påstående: $5x + 3 = 23$ ekvationens lösning är $x = 4$
kvadreringsregeln	kvadrekoski regla	$(a + b)^2 = a^2 + 2ab + b^2$
konjugatregeln	e diferencia maškar duj djinimata	$a^2 - b^2 = (a + b)(a - b)$
räta linjens ekvation	linjaki ekvaciona	en ekvation med två variabler vars lösningar ligger på en rät linje i ett koordinatsystem k-form: $y = kx + m$ standardform: $ax + by = c$ allmän form: $ax + by + c = 0$
mönster	semno	
talföljd	numerosko semno	t.ex. 2, 4, 6 ... eller 1, 4, 9, 16 ...
upprepande mönster	repeticionako semno	t.ex. 1, 2, 3, 1, 2, 3 ... eller a, b, c, b, a, b, c, b ...
växande mönster	butimasko semno	t.ex. 8, 13, 18, 23 ... är ett växande mönster som kan beskrivas av uttrycket $5n + 3$
figurnummer (n)	figuralnio semno (n)	bokstaven n används ofta för att beteckna figurnumret i ett mönsteruttryck, n är valt för att figurnumret alltid är ett naturligt tal

Termer för matematikundervisning

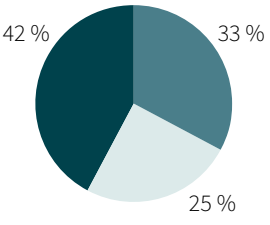
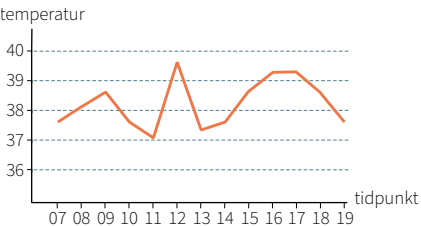
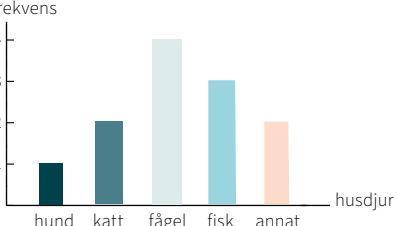
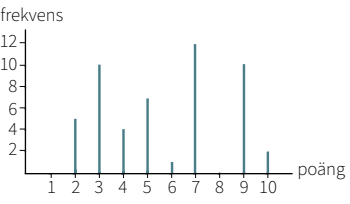
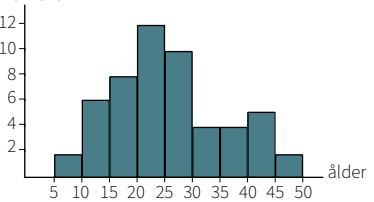
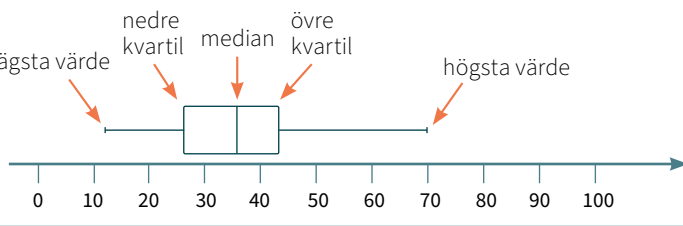
Koordinatsystem och funktioner		
koordinatsystem	koordinako systemo	
kvadranter	kvadratsi/kvadraturi	
x-axel	x-dumo	
y-axel	y-dumo	
origo, nollpunkt	origo, punkto zero	
koordinater, talpar	koordinatori, numerongo paro	en punkt i koordinatsystemet anges som ett talpar: (x-värdet, y-värdet)
funktion	funktciona	en funktion beskriver ett samband
rätlinjig funktion	linjaki funktciona	t.ex. $f(x) = 2x + 1$, skrivs även: $y = 2x + 1$
funktionens graf	funktciona grafiko	
rät linje	vorta linja/raj	
skärningspunkt med y-axeln	katar nakhel o punkto	
lutning	bandjol	linjens lutning i relation till x-axeln
riktningskoefficient, lutningskoefficient	karing žjal o bandjarimos	anger linjens lutning, i linjen $y = kx + m$ är k riktningsskoefficienten
proportionalitet	proportionalnio	en funktion vars graf är en rät linje som går genom origo, t.ex. $f(x) = 3x$

Termer för matematikundervisning

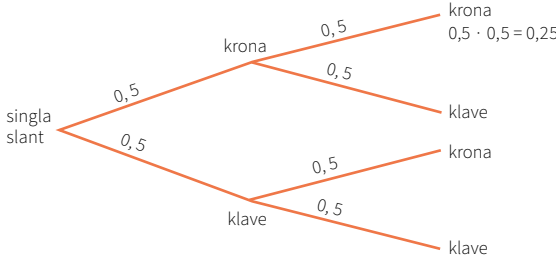
Statistik		
statistik	statistika	samla in, bearbeta, beskriva och dra slutsatser av data
diagram	diagramo	grafisk illustration av ett datamaterial, t.ex. cirkeldiagram, stapeldiagram, linjediagram
lägesmått	lokacionaki musura	centralmått, ett genomsnittligt värde
typvärde	tipiko valoro	det värde som förekommer flest gånger
median	median, maškaruno	det mittersta värdet, t.ex. 1, 2, 2, 4, 6, 9, 11 om två värden finns i mitten är medianen det som ligger mitt emellan dessa två
medelvärde, medeltal, genomsnitt	maškaruno valoro, maškaruno numero, medio	$\frac{\text{summan av alla värden}}{\text{antal värden}} = \frac{1 + 2 + 2 + 4 + 6 + 9 + 11}{7} = \frac{35}{7} = 5$
spridning	rispimos	variation i datamaterialet
spridningsmått	rispimaski musura	t.ex. variationsbredd, standardavvikelse
variationsbredd	variacionako buflipe	differensen mellan det största och det minsta värdet i ett datamaterial
kvartiler	kvartiluri	nedre kvartilen är medelvärdet för undre halvan av datamaterialet, övre kvartilen är medelvärdet för den övre halvan av datamaterialet
rutnät	kvadratoski sita	<div style="display: flex; justify-content: space-around; align-items: center;"> <div style="text-align: center;"> <p>rutnät</p> </div> <div style="text-align: center;"> <p>tabell</p> </div> </div>
tabell	pall	
rad	rindo	
kolumn	kolumno	
skalor	*	
nominalskala	*	kvalitativa värden, t.ex. färger
ordinalskala	*	värden med en inbördes ordning, t.ex. A-B-C... eller bra-bättre-bäst eller rangordna från 1 till 10
intervallskala	*	en intervallskala är en numerisk ordinalskala, t.ex. temperatur, där det är lika långt mellan varje skalstreck
kvotskala	*	en kvotskala är en intervallskala med en absolut nollpunkt och inga negativa värden, t.ex. längd, vikt, frekvens

* ordet saknas på romani chib kelderash

Termer för matematikundervisning

Diagram								
cirkeldiagram	cirklosko diagramo							
sektor	sectoro							
andel	kothor, partia							
procent	procento							
linjediagram	linjako diagramo	<p>temperatur</p> 						
x-axel, y-axel	x-dumo, y-dumo							
kontinuerlig variabel	sagda variatcia							
förändring	parujimos							
utveckling	vazdimos, progresivo							
stapeldiagram	pe punrende diagramo	<p>frekvens</p> 						
frekvens	frekvenso							
kvalitativ variabel	kvalitativo variatcia							
x-axel, y-axel	x-dumo, y-dumo							
stolpdiagram	stibosko diagramo	<p>frekvens</p> 						
numerisk variabel	numeroski variatcia							
x-axel, y-axel	x-dumo, y-dumo							
histogram	histogramo	<p>frekvens</p> 						
intervall	intervalo							
x-axel, y-axel	x-dumo, y-dumo							
lådagram	kutiako gramo							
median	mediako							
kvartiler	kvartiluri							
variationsbredd	variatciako buflipe							
stam-blad-diagram	patriako diagramo	<p>stam-blad-diagram över skostorlekar:</p> <table style="border-collapse: collapse;"> <tr> <td style="padding-right: 10px;">29, 35, 35, 37, 38, 39, 39, 41, 41, 42 och 43</td> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 10px;">2 9</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 10px;">3 55789</td> </tr> <tr> <td></td> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 10px;">4 1123</td> </tr> </table>	29, 35, 35, 37, 38, 39, 39, 41, 41, 42 och 43	2 9		3 55789		4 1123
29, 35, 35, 37, 38, 39, 39, 41, 41, 42 och 43	2 9							
	3 55789							
	4 1123							

Termer för matematikundervisning

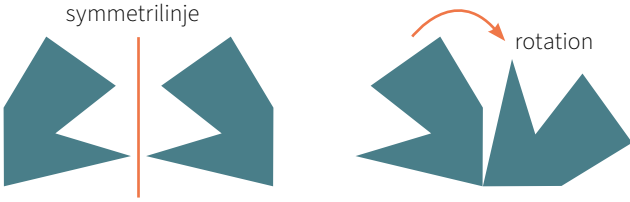
Sannolikhet		
sannolikhet	šaitė, šai si kadia	sannolikheten anges i procent, decimalform eller som ett bråk, sannolikheten för en viss händelse A betecknas $P(A)$ och utläses "P av A"
sannolikheten är ...	šai si ...	sannolikheten att få krona när du singlar slant är: 50 % eller 0,5 eller $1/2$ eller 1 på 2
utfall	anklel avri, sikadjol	utfallsrummet utgörs av alla möjliga utfall i ett sannolikhetsförsök
utfallsrum	so sikadjol avri	
slump, slumpmässig	ličaino	i ett slumpförsök är varje enskilt utfall inte möjligt att förutsäga även om utfallsrummet är känt
slumpförsök	ličaino zumajipe	
slumptal	ličaino numero	
singla slant	te šudes opre jekh palianka	kasta ett mynt för att slumpmässigt få krona eller klave
frekvens	frekvenso	en frekvenstabell visar hur många gånger varje utfall förekommer
frekvenstabell	frekvensosko diagramo	
relativ frekvens	relativno frekvenso	frekvensen delat med antal observationer
avprickning	todino punkto	när en markering görs för varje utfall
träddiagram	salkako diagramo	diagram som med hjälp av förgreningar visar olika utfall och deras sannolikheter
multiplikationsprincipen	multiplikacionako regla	sannolikheten för ett slutresultat av flera på varandra följande försök fås genom att sannolikheterna för varje delutfall multipliceras, vilket illustreras på en gren i träddiagrammet
fördelning	distribuciono	hur olika utfall distribueras över datamängden
likformig fördelning	regularnio distribuciono, jekh fialo hulajimos	$\frac{\text{antalet utfall för en viss händelse}}{\text{utfallsrummet}}$

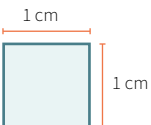
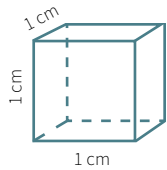
Termer för matematikundervisning

Kombinatorik		
kombinatorik	kombitcia	kombinatorik handlar om möjligheter att välja och ordna element i en mängd
mängd	kvantiteto	en samling objekt, t.ex. en talmängd
element	elemento	ett objekt i en mängd, t.ex. ett tal i en talmängd
kombination	kombinatcia	när två eller fler element i samma eller olika mängder kombineras
additionsprincipen	adicionaki regla	ger antal möjliga kombinationer när ett element väljs från antingen en <i>eller</i> en annan mängd, t.ex. på hur många sätt du kan välja <i>en rätt</i> från en meny med 5 köttretter och 6 vegetariska rätter – det finns 11 olika möjligheter: $5 + 6 = 11$
multiplikationsprincipen	multiplikacionaki regla	ger antalet möjliga kombinationer när flera val görs i följd efter varandra och ordningen spelar roll, t.ex. på hur många sätt du kan välja <i>en kombination av förrätt och varmrätt</i> från en meny med 5 förrätter och 6 varmrätter – det finns 30 olika möjligheter: $5 \cdot 6 = 30$
permutationer	permutaciona	olika sätt som det går att ordna en följd av element, t.ex. det finns 6 permutationer av en mängd av tre olika objekt – personerna A, B och C kan ställa sig i kö på 6 olika sätt: <i>ABC; ACB; BAC; BCA; CAB; CBA</i>
fakultet	fakulteto	t.ex. 3-fakultet skrivs $3! = 1 \cdot 2 \cdot 3 = 6$
<i>n</i>-fakultet	fakulteto anda <i>n</i>	<i>n!</i> är produkten av de på varandra följande heltalen från 1 till <i>n</i> . $n! = 1 \cdot 2 \cdot 3 \cdot \dots \cdot n$
binomialkoefficient	binomial effeciento	tal av formen $\frac{n!}{k!(n-k)!}$ kan även skrivas $\binom{n}{k}$ och visar på hur många sätt som <i>k</i> element kan väljas ur en mängd med <i>n</i> element, t.ex. när 3 av 8 element ska väljas ut kan det ske på 56 olika sätt: $\binom{8}{3} = \frac{8!}{3! \cdot 5!} = 56$

Termer för matematikundervisning

Skala och avbildning		
avbilda	te malujis, les patreto	
naturlig storlek	naturalnio baripe	
skala	scala	t.ex. 1:10 000 eller 2:1 avbildningen:verkligheten
skalenlig	kerdo pala scala	
förminska	činjares	när avbildningen är mindre, t.ex. 1:2
förstora	bariaries	när avbildningen är större, t.ex. 2:1
karta	mapa	karta över Sverige
avstånd	distancia	
längd	lungipe/lundjipe	
bredd	buflipe	
höjd	vučipe	
djup	fundo	
längdskala	scala lungimaski	
areaskala	scala areaki	om längdskalan är 1:3 så är areaskalan 1:9 eftersom både längd och bredd avbildas med en faktor 3 och $3 \cdot 3 = 9$
volym skala	volumoski scala	om längdskalan är 1:3 så är volym skalan 1:27 eftersom längd, bredd och höjd avbildas med en faktor 3 och $3 \cdot 3 \cdot 3 = 27$
likformighet	jekh fialo	en skalenlig avbildning är likformig
kongruent	congrugento	två figurer är kongruenta om de är identiska i form och storlek, de kan vara roterade eller speglade
rotation, vridning	rotatciona, kolil	
spegling	reflektciona	
symmetri	symetria	
symmetrilinje	linjaki symetria	

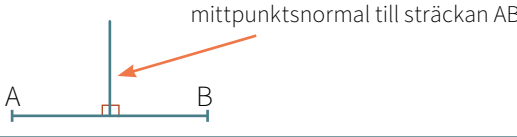
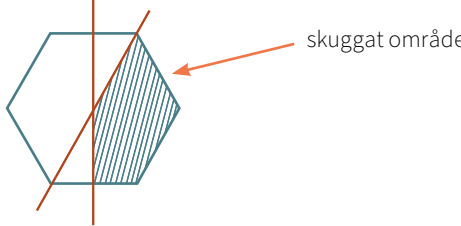
Termer för matematikundervisning

Mätning		
att mäta	te musuris	
ett mått	musura	
enhet	jekhipe	
jämföra	comparisar	
längd	lundjipe	mått på avståndet mellan två punkter, första dimensionen
längdenhet	lundjimosa	t.ex. mm, cm, m, km, mil, tum, fot, aln
höjd	vučipe	ett vertikalt längdmått uppåt
djup	fundo	ett vertikalt längdmått neråt
bredd	buvlipe	mått på avståndet mellan två punkter, andra dimensionen i planet
area	area	mått på en yta
areaenhet	area ketane	t.ex. cm ² , m ² , km ²
enhetskvadrat	ketano kvadrato	
kvadratcentimeter	kvadratosko centimetro	
volym	volumo	mått på storleken av en kropp
volymenhet	volumosko	t.ex. mm ³ , cm ³ , m ³ och ml, cl, l
enhetskub	jekhimasko kubo	
kubikcentimeter	kubimasko centimetro	
liter	litro	vätskors volym mäts ofta i liter
vikt	kintari	mått på hur tungt något är
viktenhet	kintarimos	t.ex. g, kg, ton
balans	balanco	lika mycket på båda sidor
kilogram, kilo	kilogramo, kilo	1 kilogram = 1000 gram

Termer för matematikundervisning

Tid		
tid	vriama	
sekund	sekundo	
minut	minuto	1 minut = 60 sekunder
timme	časó	1 timme = 60 minuter = 360 sekunder
dag och natt	djes thaj riat	
dygn	24 časuri	ett dygn består av 24 timmar: en dag och en natt
vecka	kurko	en vecka består av sju dagar: måndag, tisdag, onsdag, torsdag, fredag, lördag, söndag
månad	šon	ett år är 12 månader
år	berš	ett år är 52 veckor
skottår	opraluno berš	ett år är 365 dagar, ett skottår är 366 dagar
decennium	decenio	ett decennium är 10 år
sekel	seklo	ett sekel är 100 år
millenium, årtusende	millenio	ett millennium är 1000 år
2000-talet	21:st centori	kan uttalas tjugohundratalet eller tvåtusentalet
klocka, ur	časó	
urtavla	ramka časoski	
visare: timvisare, minutvisare, sekundvisare	suv: časoski suv, minutoski suv, sekundoski suv	
klockan är ... fyra	o časó si ... le štar	
... kvart över fyra	... furtari opral pa štar	04:15 eller 16:15
... halv fem	... dopaš pel panž	04:30 eller 16:30
... tjugo i fem	... panž bi bišengo	04:40 eller 16:40

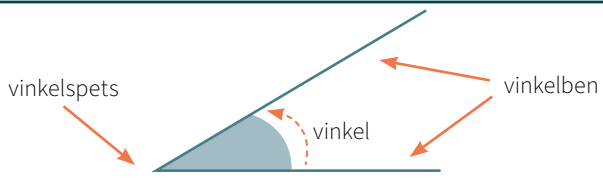
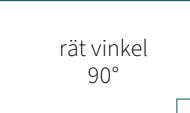

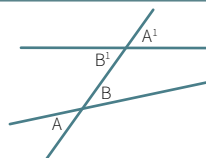
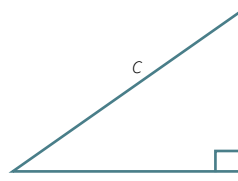
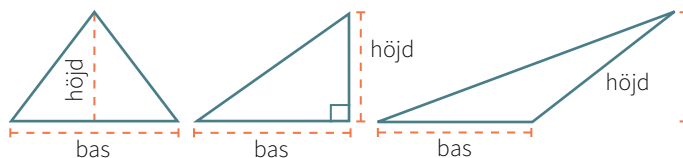
Termer för matematikundervisning

Geometri		
punkt	punkto	•
rät linje	vorta linja	
kurva	bandjarimos	en kurva kan vara rak eller böjd
sträcka	drom	
ändpunkt	punkto getomasko	en sträcka har två ändpunkter
mittpunkt	maškaruno punkto	mittpunkten på en sträcka är precis i mitten
stråle	fleča	
parallella linjer	parallelnio linji	parallella linjer
skärningspunkt	trušulesko punkto	
vinkelräta linjer	vinkeloske linji	vinkelräta linjer
mittpunktsnormal	maškaruno than	
bisektris	bisektriko	en bisektris delar en vinkel mitt itu
plan yta	liso/plano rig	område i 2 dimensioner
rymd	than	område i 3 dimensioner
motstående sida	napročin	sidor som är mitt emot varandra
närliggande sida	paše riga	sidor som är intill varandra
skuggat område	vušalinako than	
figur	figura/modelo	2-dimensionellt geometriskt objekt
kropp	stato	3-dimensionellt geometriskt objekt

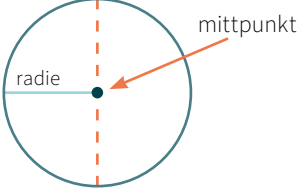
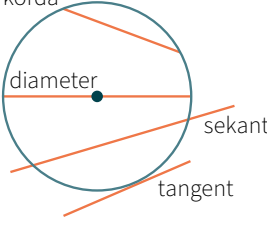

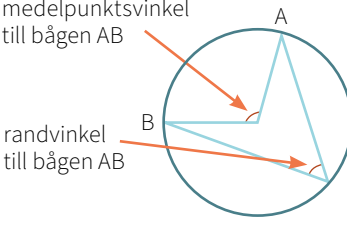
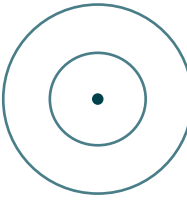
Termer för matematikundervisning

Geometri: polygoner		
polygon, månghörning	polygono	en figur med tre eller fler hörn
liksidig polygon, regelbunden polygon	regularnio polygono	en polygon med alla sidor lika långa och alla vinklar lika stora
omkrets (av polygon)	perimetro	mått på längden runt hela figuren
hörn	koltso	
sida (i en polygon)	rig	
diagonal	diagonalnio	
triangel	triangelo	figur med tre hörn och tre sidor
fyrhörning	štarekoltsonogo	figur med fyra hörn och fyra sidor
parallelltrapets	pararelnio trapetso	fyrhörning med minst två parallella sidor
parallelogram	paralelogramo	fyrhörning med motstående sidor parallella
rektangel	rektangelo	fyrhörning med fyra räta vinklar
kvadrat	kvadrato	rektangel med alla sidor lika långa
romb	rombo	fyrhörning med motstående sidor parallella och lika långa
femhörning, pentagon	pentagono, panže koltsonogo	
sexhörning, hexagon	hexagono, šove koltsonogo	

Termer för matematikundervisning

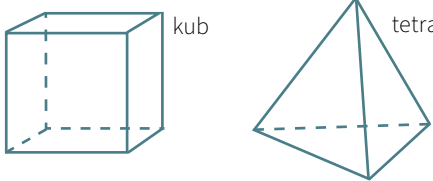
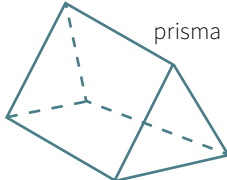
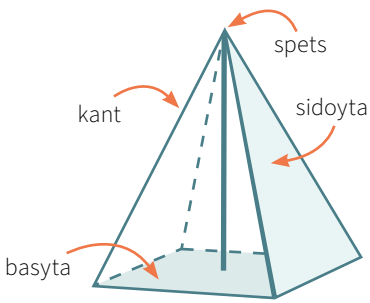
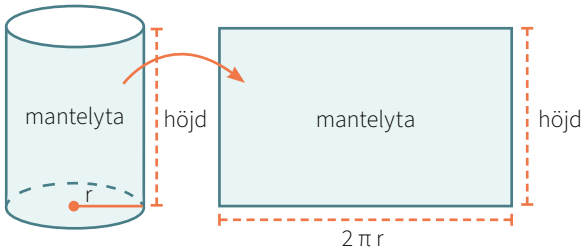
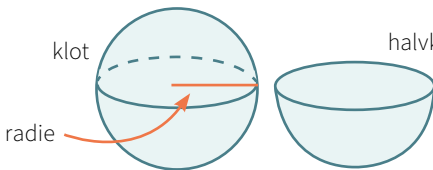

Geometri: vinklar och trianglar		
vinkel	angulo	
vinkelben	anguloske punre	
vinkelspets	angulosko nakh	
grader	graduri	360 grader är ett helt varvs vridning, skrivs 360°
spetsig vinkel	skutsome angulo	vinkel som är mindre än 90°
rät vinkel	vorta angulo	
trubbig vinkel	tortome angulo	vinkel som är större än 90°
triangel	triangelo	 <p>en polygon med tre sidor och tre vinklar</p>
olksidig triangel	kaver fialo triangelo	alla sidor olika långa, alla vinklar olika stora
liksidig triangel	jek fialo rigake triangeluri	alla sidor lika långa, alla vinklar lika stora
likbent triangel	jekh fialo punrensko triangelo	 <p>minst två sidor lika långa och två vinklar lika stora</p>
yttervinkel	avrial angulo	
alternatvinklar	alterni anguli	 <p>A och A' är yttre alternatvinklar B och B' är inre alternatvinklar</p>
rätvinklig triangel	vorta bandjardo triangelo	 <p>Pythagoras sats $a^2 + b^2 = c^2$ a och b är kateter, c är hypotenusan</p>
katet	rig	
hypotenusan	ipotenuza	
Pythagoras sats	Pitagora teorema	
höjd	vučipe	
bas	bazo	

Termer för matematikundervisning

Geometri: cirklar		
cirkel	cirklo	cirkel
mittpunkt, medelpunkt	centro/maŝkar	
radie	radio	
rand	ray	
omkrets (av cirkel)	e area (katar o cirklo)	längden på cirkelns rand
cirkelbåge	cirkloski arka	en del av cirkelns rand
cirkelområdets area	area pe cirklosko gor	arean på området inuti cirkeln
pi	pi	förhållandet mellan cirkelns omkrets och diameter: omkrets/diameter = $\pi \approx 3,14$
diameter	diametero	
korda	kordari	
sekant	sekantori	
tangent	tangento	
tangeringspunkt	tangerisko punkto	
halvcirkel	dopaŝ cirklo	
kvartscirkel	furtari cirklo	
cirkelsegment	cirklosko segmento	
cirkelsektor	cirklosko sectoro	en del av en cirkel som begränsas av två radier och en cirkelbåge, t.ex. halvcirkel och kvartscirkel
medelpunktsvinkel	maŝkaruno punktoso angulo	
randvinkel	rayako angulo	
koncentriska cirklar	concentric circles	 koncentriska cirklar har samma mittpunkt

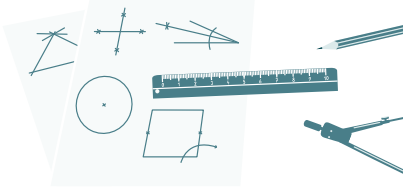

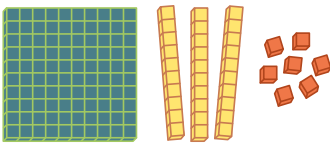
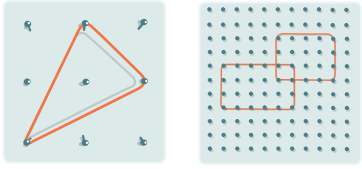

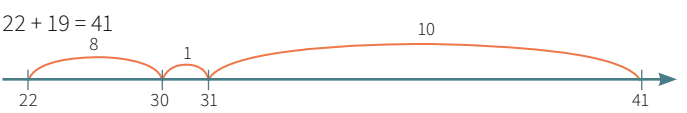
Termer för matematikundervisning

Geometri: kroppar		
kropp	modelo	ett geometriskt område i 3 dimensioner
rätblock	vorta kutia	
kub	cubo	
tetraeder	triangulario pyramida	
prisma	prisma	
pyramid	pyramida	
sidoyta (sida)	than (rig)	
basyta	bazosko than	
spets (topp)	skutsomos	
kant, sidokant	vušt, rigako vušt	
cylinder	cylindero	
mantelyta	mantelosko than	
klot, sfär	bija	
halvklot	dopaš bija	
kon	koniko	

Termer för matematikundervisning

Problemlösning		
problemlösning	problemoski soluciona	processen när ett problem ska lösas
lösning	soluciona	det svar eller resultat som löser problemet
fullständig lösning	antrego soluciona	en fullständig lösning innehåller all information som behövs för att förstå lösningen
specifik lösning	particulario soluciona	en specifik lösning löser ett specialfall av problemet, ofta en numerisk lösning
generell lösning	generalnio soluciona	en generell lösning anger hur problemet kan lösas på ett generellt plan, ofta i form av en algebraisk lösning
olöslig	naj soluciono	när problemet inte har någon lösning
strategier	strategia	sätt att angripa ett problem
gissa och prova	giči thaj zumav	
arbeta baklänges	buči palpale buliasa	när problemet nystas upp bakifrån
skissa	ramo	rita som stöd i problemlösningsprocessen
gör en tabell	te keres jekh tabelo	
skriv en ekvation	ramo jekh ekvaciona	
leta efter mönster	rode pala jekh semno	en problemlösningstrategi är att söka efter mönster, regelbundenheter och strukturer
samband	relaciona, gor	matematik handlar ofta om att söka samband
koppla ihop	astares	
diskutera	diskucia, divinis	
arbeta parvis	duje ženengi buči	
representationer	representatcji	synliga uttryck för eller beskrivningar av abstrakta matematiska objekt och samband
uttrycksformer	formi katar r epresentatcji	t.ex. verbalt, grafiskt, algebraiskt, numeriskt
konkret material	konkretno materialo	material som går att ta på och hantera med händerna
laborativa övningar	laborativno sičarimos	undersökande aktiviteter

Termer för matematikundervisning

Matematiska redskap		
penna	karandaš	
sudd (radergummi)	koslimasko	
linjal	linjalo	
passare	compasori	
gradskiva	gradoski rata	
måttband	musurimaski čipta	
miniräknare	calculatori	
termometer	thermometro	
balansvåg	balansosko kintari	
tärning	žanzi	
enhetskuber	ketanimaske kubi	
tiobasmaterial	deše bazosko materialo	
geobräde	geopall	
tangram	tangramo	
tallinje	numeroski linja	
öppen tallinje, tom tallinje	*	

* ordet saknas på romani chib kelderash

Termer för matematikundervisning

Programmering		
dator	computeri	en maskin som följer givna instruktioner för att bearbeta data
datalogiskt tänkande	computerisko godji	att kunna tänka logiskt och stegvis, samt att kunna skapa, felsöka och bearbeta programkod
programmering	programeringo	att ordna instruktioner i en sekvens för att kunna utföra en bestämd procedur
program	programo, applicaciona	en sekvens av instruktioner som styr en dator
stegvisa instruktioner	skaraki instrukticia	otvetydiga instruktioner i små steg
algorithm	algoritmo	en detaljerad beskrivning av en procedur i form av stegvisa instruktioner
kod	kodo	en algorithm som har skrivits i ett programspråk
pseudokod	pseudosko kodo	en verbal beskrivning av en algorithm
analog programmering	analogo programo	programmering utan dator, t.ex. att ge varandra stegvisa instruktioner
block-programmering	blockimasko programo	programmering i visuella miljöer som använder block, t.ex. Scratch
textprogrammering	ramomasko/textosko programo	programmering med textbaserade programspråk, t.ex. Python och Javascript
kodning	kodipe	att skriva instruktioner i ett visst programspråk
kör	žja/trade	order till datorn att utföra vad som står i programmet, kallas även "exekvera"
variabel	variablo	en namngiven plats (referens) i datorns minne för att spara data (värden) i form av exempelvis tal, ord eller bilder
lista	lista	en samling av sparade värden
operator	operatoro	en symbol som arbetar med två värden
loop	loop	när en sekvens av instruktioner upprepas, för att visa när och hur länge sekvensen upprepas används kommandot <i>for</i> eller <i>while</i>
sats	kothor	en minsta enhet i datorspråket
villkorssats (om ... då ...)	konditcionako (kam ... atunči ...)	när ett villkor anges för att en instruktion ska utföras
felsökning	došako rodimos	att finna fel i programmet och rätta till dessa, kallas även att "avlusa"
modifiera	te modifis/vortos	att ändra, anpassa eller förbättra kod